KÉSZÜLT ÉS MEGJELENT VESZPRÉM MEGYE TANÁCSÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

TUNGLI GYULA

VEZETÉSÉVEL
GYŰJTÖTTÉK
A VESZPRÉM MEGYEI PEDAGÓGUSOK ÉS MÁS ÖNKÉNTES MUNKATÁRSAK

A MUTATÓT ÖSSZEÁLLÍTOTTA
VARGA MÁRIA

A RAJZOKAT KÉSZÍTETTE
VARGA ÁGNES

ISSN 0133—218 X
ISBN 963 7651 49 7
Eng. szám: 43.471/86.
1000 86 60511 Pannon Nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Danóczy Balázs igazgató
Felelős kiadó:
DR. MOLNÁR ATTILA,
a Veszprém Megyei Tanács V. B. művelődési osztályának vezetője

A MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
KIADVÁNYAI
171. szám 171. szám

VESZPRÉM MEGYE FÖLDRAJZI NEVEI

II. A PÁPAI JÁRÁS

TUDOMÁNYOS IRÁNYÍTÓ
ÖRDÖG FERENC

KÖZZÉTETTE
ÁCS ANNA, CSEPREGI ISTVÁNNÉ,
GERSTNER KÁROLY,
GYŐRFFY GYÖRGYNÉ, †HARMATH ISTVÁN,
HOFFMANN ISTVÁN, TUNGLI GYULA,
VARGA MÁRIA

SZERKESZTETTE
BALOGH LAJOS és ÖRDÖG FERENC

KIADTA
A MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
BUDAPEST 1987

MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

BEVEZETÉS

1. A gyűjtés története

A pápai járásban már 1968-ban önkéntes pedagógus gyűjtők a megyei múzeum irányításával megkezdték a földrajzi nevek gyűjtését. A beérkezett anyagot felhasználva 1968-tól 1978-ig a Türr István Gimnázium honismereti szakköre Tungli Gyula tanár vezetésével folytatta a munkát. Amikor 1978-ban szervezetté vált Veszprém megyében a földrajzinév-gyűjtés, természetesen a pápai városi, járási párt- és állami vezetés is messzemenően támogatta a munkálatokat. A gyűjtés vezetésével Tungli Gyula gimnáziumi tanárt bízták meg, és felkérték Ördög Ferenc kandidátust, az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos főmunkatársát, valamint Varga Máriát, a megyei földrajzinév-gyűjtés vezetőjét, hogy tanácsaikkal segítsék a munka szakszerű folytatását. Így került sor arra, hogy Kiss János ny. tanár és Márczi Dénes ny. főkönyvelő 1979—80-ban a több gyűjtésből álló anyagot a helyszínen is kiegészítve eggyé dolgozta össze. Azokban a községekben pedig, ahol korábban gyűjtés nem folyt, megszerveztük a munkát. Ez utóbbi munkafázisba főleg a Türr István Gimnázium levelező hallgatóit vontuk be.

Ugyancsak Ördög Ferenc és Varga Mária szakmai segítségével alapos előkészítés után kezdtük meg az ellenőrzést 1981-ben a megyei földrajzinév-gyűjtés részeként. Ezt a munkát részben a járásban dolgozó magyar szakos kollégák végezték: Csepregi Istvánné, Győrffy Györgyné, Tungli Gyula; valamint a Türr István Gimnázium honismereti szakkörének volt tagjai, ma már szakemberek: Ács Anna tanár-muzeológus és Hoffmann István egyetemi tanársegéd; továbbá Varga Mária. A járás 16 német (vegyes) ajkú községe névanyagának közzétételét Harmath István tanár és Gerstner Károly, az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos munkatársa vállalta, akiknek szakmai segítsége nélkülözhetetlen volt a nemzetiségi névanyag közzétételében.

E hosszan elnyúló munka során mindvégig élveztük a városi és járási párt- és állami vezetés, továbbá a községi tanácsok, a tsz-ek és egyéb intézmények segítségét, 1978-tól pedig a megyei tanács művelődésügyi osztályának erkölcsi és anyagi támogatását is. E másfél évtizedes munka könyv alakban való megjelenésekor elsősorban a 127 önzetlen, a gyűjtést társadalmi munkában végző munkatársunknak tartozunk hálával és köszönettel. De név szerint is köszönetet kell mondanunk Rácz Istvánnak, a pápai Járási Hivatal elnökhelyettesének és Veisz Endre közművelődési felügyelőnek, akik ügyszeretetükkel, állandó jellegű támogatásukkal azon voltak, hogy e vállalkozás tető alá kerüljön, valamint Dreiszinger Józsefnek, a Hazafias Népfront járási titkárának és Aladi Gusztávnak, Pápa város közművelődési felügyelőjének, akik a gyűjtés, illetőleg a kézirat-előkészítés és a kiadás időszakában nyújtottak jelentős segítséget.

2. Az írásbeli (ún. történeti) anyag

Ez a kiadvány az írásbeli nevek közlésében is követi a Veszprém megye földrajzi nevei I. A tapolcai járás című kötet módszerét: a névcikkekbe bedolgoztuk Pesty Frigyes gyűjtését, az első kataszteri (általunk C.-vel és K_1.-gyel jelzett), valamint a jelenkori (K_2., K_3.) kataszteri térképek névanyagát. A pápai járás — néhány község átcsatolásától eltekintve — a történelmi Veszprém megyéhez tartozott. Ha egy település máshonnan került a megyéhez, ezt a tényt a község adattárának első bekezdésében közöljük.

Időközben községösszevonásokra is sor került, ezért néhány esetben a kataszteri névanyag összegyűjtése és a közigazgatási változások követése nehézségeket okozott. Itt-ott következetlenséggel is találkozhatunk a kötetben, de azért arra ügyeltünk, hogy minden informatív anyag bekerüljön a gyűjteménybe. Pl. Kéttornyúlak még önálló községként szerepel nálunk, de jeleztük, hogy a gyűjtés befejezése után Pápához csatolták.

a) Pesty-féle névanyag

A járás területének Pesty névanyagát Rajczi Pál és Molnár Emma írta ki a VeML-ban fellelhető mikrofilmről, a pápai városi könyvtár munkatársainak közreműködésével. A más megyékből átcsatolt községekhez — a szerző szíves engedelmével — felhasználtuk Nagy István olvasatát, amely kéziratban szintén a VeML-ban található. Néhány községhez nem találtunk a Pesty-féle gyűjteményben adatokat, ilyen esetben a szögletes zárójelen belül a P. nevek hiánya utal erre a tényre.

b) A C. (croquis) névanyaga

Ez az első kataszteri felmérést megelőző vázlat többnyire a színes birtokvázlat melléklete, és általában a levéltárakban, ritkábban a községi tanácsokon található meg. Területünkön a C.-k száma igen kevés, mindössze négy településről sikerült megszereznünk. Ezek adatait Hoffmann István (44.) Somfai Balázs (35.) és Tungli Gyula (4., 51.) írta ki.

c) A kataszteri térképek

A K_1.-gyel jelzett és az 1850-es évek közepén készült kataszteri térképek névanyagát — a tapolcai járáshoz hasonlóan — elválasztottuk a C.-től. A K_1. jelzetű térképek részben a MOL-ban, részben a VeML-ban találhatók. A VeML-ban levők az eredetiről készült mikrofilmek vagy kőnyomatos másolatok. A K_2. térképek az 1900—1930 közötti évekből valók, és a megyei, valamint a járási földhivatal őrzi őket. Ezek névanyagát az eredeti lelőhelyen Somfai Balázs levéltáros (6., 8., 11., 13—16., 17—19., 23—24., 28—30., 33., 37., 40., 42—48., 50., 52—54., 57—58., 60.) és Tungli Gyula tanár (1—5., 7., 9—10., 12., 18., 20—22., 25—27., 31—32., 34—36., 38—39., 41., 49., 51., 55—56., 59., 61.) írta ki. A kiíráshoz nagy segítséget nyújtottak az illetékes intézmények munkatársai, amelyért ezúton is köszönetet mondunk.

d) Egyéb írásbeli névanyag

Az ellenőrzés során felhasználtuk az alábbi forrásokban előforduló földrajzi neveket is emlékezetébresztő funkcióban: Beke Ödön, A pápavidéki nyelvjárás (Bp., 1905); uő,

Kemenesalja nyelve (Bp., 1906); Horváth Endre, A bakonyaljai nyelvjárás (Bp., 1906), valamint a Magyarország földrajzinév-tára II. Veszprém megye (Bp. 1978) adatait, továbbá a turistatérképeken található neveket, végül a Magyarország Régészeti Topográfiája 1—3. kötetének ide vonatkozó adatait.

3. A névanyag közzététele

Kötetünk adattár. A gyűjtő, az ellenőrző-közzétevő és a szerkesztő a nevek magyarázatára vonatkozó észrevételét nem közli, hanem többnyire az adatközlőnek mint az adott település képviselőjének véleményét továbbítja. Arra törekedtünk, hogy a neveket névváltozataikkal együtt minél teljesebben összegyűjtsük. A névanyagban jelöltük többek között a zárt *ë*-t, a magánhangzók hosszúságát, rövidségét, valamint a hasonulás köznyelvitől eltérő eseteit. A köznyelvi helyesírásban *ly*-nal írt hang értékét a valóságnak megfelelően *j* vagy *l* betűvel jelöltük. A mai nyelvérzék számára nem világos jelentésű szavakat fonetikusan írtuk le. A Pápa környéki nyelvjárás egyik legjellemzőbb sajátosságát, az *í*-zést természetesen jelöltük.

A 61 település anyaga összesen 9833 névcikket tartalmaz.

4. A névanyag helyesírása

A népi névanyag helyesírása a földrajzi nevek helyesírásának szabályzatát és „A tapolcai járás földrajzi nevei"-ben alkalmazott gyakorlatot követi. Ez a gyakorlat egyszerű, sematikus helyesírást igyekszik megvalósítani. Ennek megfelelően pl. a földrajzi közneveket kötőjellel kapcsoltuk (40/117. *Csonka-dűlő*), a jelölt birtokos összetételeket viszont különírtuk (40/230. *Som-berek ajja*). Ugyancsak különírtuk a névutós szerkezetekben a névutót, az *-i* képzős származékait azonban már kötőjeleztük, ha földrajzi köznév következett utána. Az olyan névelemeket, amelyek több szóból állnak, de a köznyelvi helyesírás szerint egybeírandók (pl. kőkereszt, kanászház), mi is egybeírtuk. Az iskola, óvoda, temető, templom, út és a vele rokon jelentésű szavakat, a vendéglátó és kereskedelmi egységek nevét nem kötőjeleztük (pl. *40/38. Nagy bót*). A bolt, kocsma, ház, kastély stb. utótagokat viszont kötőjellel kapcsoltuk, ha személynévi előtagjuk volt (*39/7. Krausz-bolt*).

A major, puszta végződésű neveket — mivel azok gyakran a Hnt-ban is szerepelnek — mindig egybeírtuk. Ha az összetett név második tagja térszínforma vagy művelési ágra utaló földrajzi köznév, akkor ezt kisbetűvel, ha tulajdonnév vagy ennek *i* képzős származéka, akkor nagybetűvel írtuk (pl. *40/273. Közép-Szár-hëgyi*).

Az írásbeli neveket az adattárban a forrásokban talált eredeti alakjukban közöltük.

Technikai okokból a német népi adatokban a hangsúlytalan szótagokban, illetve bizonyos diftongusokban szereplő redukált *e* hangot a szokásostól eltérően *å* betűvel jelöljük, pl. *Hojdåhåosz* 'Halterhaus', *Piåkå* 'Birke', *Pëåg* 'Berg', *Khiåhå* 'Kirche' stb.

ÚTBAIGAZÍTÁS AZ ADATTÁR HASZNÁLATÁHOZ

Adattárunk Veszprém megye pápai járásának földrajzi neveit tartalmazza. A közigazgatási beosztás a Magyarország helységnévtára 1973. évi kiadását követi. Az adattár tudományos célra készült, tehát szűkszavú. Helykímélés végett a helytörténeti vonatkozásokat és más népi felvilágosításokat is csak egészen röviden adjuk meg.

Az első bekezdésben a község népi nevét, hol, honnan, hová kérdésre felelő és *-i* melléknévképzős alakját közöljük. Itt adjuk meg a község területének és lakosságának számadatait, valamint a község név- és területváltozásait. E bekezdésbe kerül a falu nevének eredetére vonatkozó népi magyarázat és a falucsúfoló is. Ha két vagy több falucsúfoló van, akkor közéjük □-et tettünk.

A második bekezdés nyújtja a belterület neveit, a harmadik pedig a külterületéit. A sorszám után következik a kérdéses terület, földrajzi pont népi neve (és változatai). A változatok közé kettőspontot tettünk (pl. *40/123. Csikó-rít : Csikólegelő*). A népi név, illetőleg változatai után szögletes zárójelben következik a belterületen az utca, tér, köz, szög stb. hivatalos neve, külterületen pedig az ún. történeti név. Az utóbbihoz tartoznak a következők: négy esetben az 1850-es évek elejéről származó croquis (C.), a kataszteri térképek (K_1. K_2.) és a Pesty-féle adatok (P.). A szögletes zárójelbe felvettük az 1973-as Helységnévtárban közölt lakott helyek adatait is Hnt. rövidítéssel.

Az egytagú népi névnél megadtuk a hová kérdésre felelő határozóragos alakot is.

Ha a hivatalos utcanév vagy az írásbeli nevek a népi névvel megegyeznek, csupán kis hangtani, főleg pedig helyesírási különbséget mutatnak, akkor e neveket nem írtuk ki, hanem az azonosságra utaló tilde [~] jelet alkalmaztuk, pl. *40/149. Kendëréskert* [K_1.~]. A szögletes zárójelben levő tild jel [~] mindig a népi névre vonatkozik. Ha a népi névnek több morfológiai változata van, akkor a tildével való rövidítést nem alkalmaztuk.

Az ún. történeti névanyagban a térszínformára utaló második elemet (pl. hegy, patak, völgy, szőlő) rövidítettük.

Ha a Pesty névanyagban vagy egyéb történeti anyagban a térszínformára utaló második, harmadik elem hozzátartozik a névhez, akkor ezt rövidítve bár, kurzívan szedettük, pl. *40/159.* [K_1. *Vörös lapos d]* = Vörös-lapos-dűlő. Ha azonban a földrajzi köznév nem tartozik a névhez, csak kategorizáló szó, akkor a rövidítés elé vesszőt tettünk, pl. *48/91.* [K_1. *Vadkerti puszta,* sz], és a kategorizáló szót, illetőleg annak rövidítését antikvával szedettük.

A következő adat: *40/319. Falu-erdő* [K_1. *Bükk e,*.e] Hr, H, D, e tehát így olvasandó: a népi név *Falu-erdő,* a történeti név *Bükk-erdő,* az utána vesszővel elválasztott e-vel jelzett rövidítés azt jelenti, hogy a történeti névhez tartozó erdő kategorizáló szó a művelési ágra vonatkozik. A szögletes zárójel után következnek nagybetűvel a térszínformára utaló rövidítések, kisbetűvel pedig a művelési ágra vonatkozók.

A pápai járásban német nemzetiségű községeket is találunk. Ezek földrajzi neveit is összegyűjtöttük, közzétételük mindenben azonos a magyar nevek közzétételével. A név előtt n. betű jelzi a név német voltát. A szögletes zárójelet követő adatok után német nevek esetében jelentésjelben közöljük a népi név irodalmi változatát. Ezután adjuk meg az adatközlők tárgyi közléseit, névmagyarázatait.

Az ellenőrzők többnyire azt is megállapították, hogy az ún. történeti nevek közül melyeket ismernek, s melyeket nem az adatközlők. A negyedik bekezdésben tehát az adatközlők által nem ismert neveket közöljük. E szakasz végén jelöljük az írásbeli források keletkezésének időpontját.

A névgyűjtemény után megadjuk azoknak a gyűjtőknek a nevét, akik jelentősebb mennyiségű anyagot gyűjtöttek. Zárójelben feltüntetjük a gyűjtés idejét. Ezt követi az adatközlők névsora.

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

I. A népi (szóbeli) neveket nem rövidítjük.

II. Rövidítések az írásbeli nevek közlésében

1. Az írásbeli nevek forrásának rövidítése

C. = Az 1850-es években készült első kataszteri térkép vázlata (croquis)
K_1. = Az 1850-es években készült kataszteri térkép
K_2. = Az 1900—1930-ig készült kataszteri térkép
K_3. = Az 1912-ben készült kataszteri térkép (csak egy faluban: 47. Nemesszalók)
P. = Pesty Frigyes 1864. évi kéziratos helynévgyűjteménye
Hiv. = A 'hivatalos név' rövidítése
Hnt. = Magyarország helységnévtára 1973.

2. Az írásbeli névanyagban szereplő kisbetűs rövidítések

á = árok
cs = csatorna
csa = csapás
d = dűlő
e = erdő
gy = gyümölcsös
h = hegy
l = legelő
m = major
me = mező
p = parlag
pa = patak
pu = puszta
r = rét
sz = szántó
sző = szőlő
u = utca
vö = völgy

III. A szögletes zárójel után álló rövidítések

1. Tereptárgyak, terepészek rövidítései

B = bánya
Bg = barlang
Cs = csatorna
Csa = csapás
D = domb
Dh = dombhát
Do = domboldal
Ds = dombos
Dt = dombtető
É = épület
F = forrás
Fr = falurész
Fs = fennsík
G = gödör
Gs = gödrös
H = hegy
Ho = hegyoldal
Hor = horhos
Hr = határrész
Hs = hegyes
Ht = hegytető
Ke = kereszt
Lh = lakott hely
M = major
Men = meneteles, lejtős
Mf = mélyenfekvő
Mo = mocsár
O = oldal
Os = oldalas
Pu = puszta
S = sík
Sza = szakadék
Szas = szakadékos
Szi = szikla
Szo = szobor
Ta = tanya
Te = temető
Tel = telep
Tö = töltés
U = utca
Ur = utcarész
Úr = útrész
Vf = vízfolyás
Vfő = völgyfő
Vk = Völgykatlan
Vm = vízmosás
Vö = völgy
Vr = városrész
Vt = víztároló

2. A művelési ágra utaló rövidítések

e = erdő
gy = gyümölcsös
k = kert
l = legelő
mlen = műveletlen
n = nádas
r = rét
sz = szántó
sző = szőlő

IV. Egyéb rövidítések

é. = éves
ha = hektár
Fcs. = falucsúfoló
JF = Járási Földhivatal
KT = Községi Tanács
L = a helység lakóinak száma az 1973-as Hnt. szerint
MF = Megyei Földhivatal, Veszprém
MOL = Magyar Országos Levéltár
T = a település területe hektárban az 1973-as Hnt. szerint
VemL. = Veszprém Megyei Levéltár

A PÁPAI JÁRÁS C., K. JELŰ ÍRÁSOS (ÚN. TÖRTÉNETI) ANYAGÁNAK LELŐHELYJEGYZÉKE

	C.	K_1.		K_2.	K_3.
		kéziratos vagy kőnyomatos térkép	mikrofilm		
Adásztevel			VemL.	JF	
Bakonygyirót			VemL.	JF	
Bakonyjákó			VemL.	JF	
Bakonykoppány			VemL.	JF	
Bakonypéterd			VemL.	JF	
Bakonyság			VemL.	JF	
Bakonyszentiván			VemL.	JF	
Bakonyszücs			VemL.	JF	
Bakonytamási			VemL.	JF	
Béb	VemL.		VemL.	JF	
Békás		VemL.		JF	
Csikvánd		MOL		JF	
Csót			VemL.	JF	
Dáka		VemL.		JF	
Döbrönte			VemL.	JF	
Egyházaskesző		MOL		JF	
Farkasgyepű			VemL.	JF	
Ganna			VemL.	MF	
Gecse			VemL.	JF	
Gic		VemL.		JF	
Gyarmat		MOL		JF	
Homokbödöge			VemL.	JF	
Iharkút			VemL.	JF	
Kemeneshőgyész		MOL		JF	
Kemenesszentpéter		MOL		JF	
Kéttornyúlak		VemL.		MF, JF	
Kup			VemL.	MF, JF	
Külsővat		VemL.		MF	
Lázi			VemL.	MF	
Lovászpatona			VemL.	MF	
Magyargencs		MOL		JF	
Malomsok		MOL		JF	
Marcalgergelyi		VemL.		MF	
Marcaltő			VemL.	JF	
Mezőlak		MOL		JF	
Mihályháza		VemL.		MF	
Nagyacsád		VemL.		MF	
Nagydém		VemL.		MF	
Nagygyimót			VemL.	MF, JF	

	C.	K_1.		K_2.	K_3.
		kéziratos vagy könyomatos térkép	mikrofilm		
Nagytevel			VemL.	JF	
Nemesgörzsöny			VemL.	JF	
Nemesszalók			VemL.	MF	MF
Németbánya			VemL.	JF	
Nóráp			VemL.	MF, JF	
Nyárád			VemL.	MF	
Pápa			VemL.	JF	
Pápadereske	KT	VemL.		MF	
Pápakovácsi			VemL.	JF	
Pápasalamon			VemL.	MF, JF	
Pápateszér		VemL.		MF, JF	
Románd			VemL.	MF	
Sikátor			VemL.	MF	
Szerecseny	MOL	MOL		JF	
Takácsi			VemL.	MF, JF	
Tapolcafő	MOL	MOL	VemL.	MF	
Ugod			VemL.	MF, JF	
Vanyola			VemL.	MF, JF	
Várkesző		MOL		JF	
Vaszar			VemL.	MF	
Veszprémvarsány			VemL.	MF	
Vinár			VemL.	MF	

AZ ANYAGOT GYŰJTÖTTÉK

Andó Péter 56, 61
Aradi Zsuzsa 59, 60
Baka József 9
Baki Ernő 48
Balázs Irma 11
Bálint Dezső 22
Balogh Ferencné 8
Banai Katalin 39
Bánhidi Miklós 6, 39
Becze Péter 6, 22, 34, 39
Bolla Kálmán 45
Borsó Gyula 8
Bögi Istvánné 33
Bukta Ilona 40
Czirfusz Márta 31, 32
Csajbi Ilona 30
Csehi Ottó 39
Dávid Zsuzsa 28
Dévényi József 24
Döbröntei Janka 26
Endrődi Ferenc 11, 24, 25, 27, 32, 33, 50, 54
Erdélyi Szilvia 36
Exner István 19
Fazekas Istvánné 50
Fenyvesi Erzsébet 35
Galambos Istvánné 33
Gergely Tamásné 2
Gyarmati József 9
Győrffy Gyula 44, 45, 50, 54, 56
Hadnagy László 56
Háy Mihály 12
Hoffer Mária 41
Hoffmann István 4, 7, 26, 27, 45, 51, 53, 54
Hollenberg József 25

Horváth Éva 52
Horváth Ferenc 28
Horváth Gusztáv 10
Horváth Gyöngyi 40
Horváth Ibolya 42, 43
Horváth Jánosné 31
Horváth Judit 52
Horváth Julianna 26
Horváth László 52
Hőbéné Dobay Erzsébet 17, 58
Ihász Mihály 11
Kárpáti Istvánné 7
Kerek Zsuzsanna 11, 24, 25, 32
Keszei János 10
Kiss Albertné 59, 60
Kiss Emil 25
Kiss Erzsébet 21, 35, 42, 43
Kiss Mariann 2
Kiss Zsuzsanna 5
Kóbor Jenő 18
Koch Nándor 9
Koczor Józsefné 59
Kocsis Éva 17
Kocsis Gizella 31
Koncz Erzsébet 30
Koronczai Erzsébet 41
Kossuth Gábor 6, 22, 34, 39
Koszorú Imre 61
Kotmayer Józsefné 3
Kovács Ágota 26
Kovács Istvánné 3
Kovács József 14
Kovács Mária 6, 15, 61
Kövecses Varga Etelka 8
Kulcsár Mária 21, 42, 43
Kürthy Gyula 30, 36, 56
Laboncza József 21
Márfy József 1
Masszi Ferenc 31, 57
Megyeri Mária 21, 51
Megyeri Zsúzsanna 1, 34
Mészáros Árpád 10
Molnár Balázs 61
Molnár Kálmán 27
Müller Beáta 39
Nádasdi Lajos 42, 43
Nagy József 49
Németh Tibor 24
Nits Kornélia 37
Pápay Zsuzsa 4, 7, 26, 45, 49
Papp Gábor 56, 61
Pénzes Ferenc 26
Pirka Lajos 48
Piszker Irén 40
Pongrácz Dénes 39
Rosta Huba 47
Rosta Katalin 43, 47
Sándor Gyula 20
Sándor Miklós 38
ifj. Sándor Miklós 38
Schweighoffer Domonkos 46
Schweighoffer Terézia 36, 41
Sebestyén József 22, 34, 39, 61
Somogyi Károlyné 58
Spissich László 5, 22, 23, 26
Stankovics Zsuzsa 17
Sütő József 35
Szabadics Zsuzsa 5
Szabó Géza 31
Szabó István 57
Szabó Tibor 3
Szakál Jenő 34, 56
Szakál Sándor 44
Szaller Zsuzsa 39
Szalóky Katalin 37
Szekeres Sándor 12
Szelestey László 28
Szücs László 13
Trapli Ferenc 61
Tungli Gyula 1, 29
Tungli Márta 51
Vadas Béla 16
Vadas Tamás 17
Vajda Edit 24
Varga Edit 19
Varga Erzsébet 1, 34
Varga Éva 4, 14, 20, 25, 55, 58
Varju Dezső 53
Vasvári István 4
Vida Dezső 42
Wágenhoffer Károly 22

A KÖZZÉTEVŐK

1 : Győrffy Györgyné
2 : Tungli Gyula
3—4 : Győrffy Györgyné
5 : Gerstner Károly
6 : Varga Mária
7 : Győrffy Györgyné
8 : Csepregi Istvánné
9—10 : Tungli Gyula
11 : Csepregi Istvánné
12 : Tungli Gyula

13 : Gerstner Károly
14—15 : Varga Mária
16—17 : Tungli Gyula
18—19 : Győrffy Györgyné
20 : Varga Mária
21 : Gerstner Károly
22 : Tungli Gyula
23 : Ács Anna
24 : Hoffmann István
25—26 : Tungli Gyula
27—28 : Ács Anna
29—31 : Hoffmann István
32 : Gerstner Károly
33 : Tungli Gyula
34 : Ács Anna
35—36 : Gerstner Károly
37 : Ács Anna
38 : Hoffmann István
39—40 : Varga Mária
41 : Gerstner Károly
42—45 : Hoffmann István
46 : Gerstner Károly
47—54 : Hoffmann István
55—56 : Harmath István
57 : Hoffmann István
58—59 : Harmath István
60—61 : Gerstner Károly

A KÖZSÉGEK NEVE SORSZÁM SZERINT

1. Csikvánd
2. Malomsok
3. Gyarmat
4. Szerecseny
5. Bakonypéterd
6. Lázi
7. Gecse
8. Lovászpatona
9. Kemenesszentpéter
10. Várkesző
11. Nagydém
12. Gic
13. Románd
14. Veszprémvarsány
15. Sikátor
16. Egyházaskesző
17. Marcaltő
18. Takácsi
19. Vaszar
20. Bakonytamási
21. Bakonygyirót
22. Magyargencs
23. Nemesgörzsöny
24. Vanyola
25. Bakonyság
26. Kemeneshőgyész
27. Mezőlak
28. Nagyacsád
29. Pápa
30. Nagygyimót
31. Csót
32. Bakonyszentiván
33. Pápateszér
34. Békás
35. Béb
36. Bakonyszücs
37. Mihályháza
38. Adásztevel
39. Homokbödöge
40. Ugod
41. Bakonykoppány
42. Marcalgergelyi
43. Vinár
44. Pápadereske
45. Kéttornyúlak
46. Nagytevel
47. Nemesszalók
48. Nyárád
49. Dáka
50. Nóráp
51. Tapolcafő
52. Külsővat
53. Kup
54. Pápakovácsi
55. Döbrönte
56. Iharkút
57. Pápasalamon
58. Ganna
59. Bakonyjákó
60. Németbánya
61. Farkasgyepű

A KÖZSÉGEK NEVE BETŰRENDBEN

Adásztevel 38
Bakonygyirót 21
Bakonyjákó 59
Bakonykoppány 41
Bakonypéterd 5
Bakonyság 25
Bakonyszentiván 32
Bakonyszücs 36
Bakonytamási 20
Béb 35
Békás 34
Csikvánd 1
Csót 31
Dáka 49
Döbrönte 55
Egyházaskesző 16
Farkasgyepű 61
Ganna 58
Gecse 7
Gic 12
Gyarmat 3
Homokbödöge 39
Iharkút 56
Kemeneshőgyész 26
Kemenesszentpéter 9
Kéttornyúlak 45
Kup 53
Külsővat 52
Lázi 6
Lovászpatona 8
Magyargencs 22
Malomsok 2
Marcalgergelyi 42
Marcaltő 17
Mezőlak 27
Mihályháza 37
Nagyacsád 28
Nagydém 11
Nagygyimót 30
Nagytevel 46
Nemesgörzsöny 23
Nemesszalók 47
Németbánya 60
Nóráp 50
Nyárád 48
Pápa 29
Pápadereske 44
Pápakovácsi 54
Pápasalamon 57
Pápateszér 33
Románd 13
Sikátor 15
Szerecseny 4
Takácsi 18
Tapolcafő 51
Ugod 40
Vanyola 24
Várkesző 10
Vaszar 19
Veszprémvarsány 14
Vinár 43

A PÁPAI JÁRÁS FÖLDRAJZI KÖZNEVEINEK ÉRTELMEZÉSE

Összeállította: Varga Mária

A földrajzi köznevek értelmezése a járás földrajzi neveit tartalmazó kötet alapján készült. Így azok a földrajzi köznevek kerültek be a szójegyzékbe, amelyek a gyűjteményben megtalálhatók. A szójegyzék anyagát úgy állítottuk össze, hogy a mutatóból kiírt földrajzi közneveket hat kutatóponton végigkérdeztük. Ezzel az volt a célunk, hogy feltárjuk az elterjedés mértékét. Kutatópontjaink egy-egy kisebb tájegységet képviselnek. Az alábbi településeket választottuk ki: 1. Csikvánd, 14. Veszprémvarsány, 22. Magyargencs, 24. Vanyola, 48. Nyárád, 51. Tapolcafő. A módszer és az anyagközlés lényegében Markó Imre Lehelnek a Somogy megye földrajzi nevei című kötetben megjelent szójegyzékét követi (Akadémiai Kiadó Bp. 1974., 35—42).

A szócikkek felépítése. A szoros betűrendbe szedett szójegyzék címszava a köznyelvi vagy köznyelviesített nyelvjárási alak. Ezt a kurzív betűvel szedett nyelvjárási alak(ok) követi(k), ha azonban ez az alak megegyezik a címszóval, akkor tildét alkalmazunk. A szócikk következő eleme annak a településnek a sorszáma, ahol az adat

előfordul. Ha a szó általánosan használtnak mondható, mind a hat vizsgált faluban azonos alakban és jelentésben van meg, akkor a kutatópontok számát nem írjuk ki. Ha az adat csak egy-egy település névanyagában fordul elő, akkor csak ennek a településnek a számát tüntetjük fel. A számok után adjuk meg a földrajzi köznév adott helyre vonatkozó jelentését. A köznyelvivel megegyező jelentést 'kny.' rövidítéssel jelöljük.

A szócikkekben az alábbi írásjeleket használtuk:

az alakváltozatok közé vesszőt, a jelentésváltozatok közé pontosvesszőt tettünk;

a földrajzi köznevek jelentését jelentésjelbe tettük;

ha az adatközlők a földrajzi köznév jelentését nem ismerték, akkor a jelentés helyett névmagyarázatot adtunk.

A nyelvjárási alakok hangjelölésében a gyűjteményben alkalmazott hangjelölési szabályokat követtük.

ág ~ 1, 24, 48 'vízfolyás holt ága'; 51 'vízfolyás'

agyaggödör ~ 1, 14, 24, 48 'olyan gödör, ahonnan vályogfal készítéséhez az agyagot szedték'; 14 'olyan gödör, ahonnan kályhák tapasztásához a vörösagyagot szedték'

agyagos ~ 'kötött talajú föld'

agyagosgödör ~ 14, 22, 48. — Ua., mint agyaggödör.

akácos *agácás* 1, 14, 48, 51, *agácos* 22, *agácis* 24 'kny.'

akol *akó* 1, 22, 24, *akol* 24, 51 'állatok istállója a legelőn'; 14 'a házaknál az ól eleje vagy az ól előtti bekerített, nyitott rész'; 48 'birkaakol'

alatti ~ 1, 48 'valaminek a végében levő', pl. kert alatti; 22 'déli irányban fekvő'; 24 'mélyebben fekvő', pl. falu alatti

alja *ajja* 1, 14, 24, 48, 51, *alla* 22, 48 'valami után levő terület', pl. falu alja

állás ~ 24, *álás* 22 'delelőhely a legelőn'

allé *álé* 1, 24, *zálé* 22 'erdei út'

alsó ~ 48, *āsó* 1, *ósó* 22 'déli irányban fekvő ‹része a falunak vagy egy területnek›; *ósó* 24, *āsó* 51 'mélyebben fekvő ‹része a falunak vagy egy területnek›'

alszeg *ószëg* 22, 48, *āszëg* 48 'a falu déli része'; *āszëg* 24 'a falu mélyebben fekvő része'

árok ~ 'kny.'; 22 'patak'

aszó ~ 14 'két vízfolyás közötti száraz terület'; 33 'homokos talajú, letarolt erdőterület'; 57 'mély fekvésű terület'

átjáró ~ 14 'közút és vasút kereszteződése'; 24 'gázló'

bánya ~ 'kavics, kő, homok nagyüzemi kitermelőhelye'

barackos *borocos* 1, 24, 48, 51, *borockos* 14, 22 'őszibarackkal beültetett terület'

barlang ~ 'kny.'

belső *bēső*, ~ 'a faluhoz vagy valamihez közelebb levő ‹terület, út, létesítmény›'

berek *berëk* 1 'nádas'; 22, 24, 48 'mély fekvésű, vizes, fás, bokros terület'

berkenyés *berkënyés* 14, 22, 24, 48, 51 'olyan terület, amelyen sok berkenyebokor van'

birkaúsztató *birkausztató* 1 'birkafürdető hely'; 22 'birkafürösztő a Rábán'

birtok ~ 'egy személy tulajdonát képező földterület'; 1, 14 'nagybirtok'

bodonkút *bodonkut* 22 'ásott kút vagy forrás, amelyet kivájt fatörzzsel béleltek ki'; *bödönkut* 14 'ásott kút'; 48 'cementgyűrűvel bélelt kút'; 51 'forrás'

bodzás ~ 1, 14, 24, 48, *borzás* 22, 51 'olyan terület, amelyen sok bodza van'

bokros ~ 'kny.'

borjútilos *borgyutilos* 18 'olyan terület, amelyen tilos volt borjút legeltetni'

bozótos ~ 1, 48, 51 'kny.'; 14, 22, 24 'sűrű, még nem tisztított, vadon nőtt erdő, cserjés'

bőrc ~ 24 'dombnál kisebb kiemelkedéseket tartalmazó kavicsos terület'; 48 'hegyhát, hegytető'; 51 'terméketlen köves terület'

bükkös ~ 'bükkfás erdő(rész)'

bürü ~ 1 'mocsaras helyeken feltöltött átjáró'; 22, 24, 48 'fa- vagy gerendahíd'

csalános *csollányos* 1, 22, 24, 48, *csojjányos* 14, *csollános* 48 'kny.'

csalit ~ 24, 51 'bokros, bozótos terület; vadbúvóhely'

csalitos *csalittos* 48 'fiatal, tisztítatlan erdő'

csapás ~ 1 'kitaposott gyalogút'; 14 'állathajtó út'; 22, 24, 51 'marhahajtó út'

csatorna ~ 14, 22, 48, 51 'vízelvezető árok'

csemetekert *csemëtekert* 'olyan kert, ahol erdei facsemetét nevelnek'

cser ~ 'olyan terület, amely hajdan csererdő volt'

cseres *cserës* 'cserfás erdő(rész)'

cseresznyés *cserësnyés* 1, 22, 24, 48, 51, *cserësznyés* 14, 48 'cseresznyefákkal beültetett terület'

cseri ~ 1, 12, 36, 59 'olyan terület, amely hajdan csererdő volt'

csicsókás ~ 'olyan terület, ahol csicsókát termeltek'

csikóállás ~ 20, 31 'olyan terület, amely bekerített csikólegelő volt'

csikókorlát *csikókollát* 45, 52 'korlattal bekerített egykori csikólegelő helye'

csikólegelő ~ 17, 40, *csikólegellő* 1 'az a terület, ahol a csikókat legeltették'

csúcs *csucs* 'ék alakban végződő földterület'; 14 'hegycsúcs'

csuhos ~ 22, 29, 51, *csohos* 28, 29, *csuhás* 30, *csuhé* 25, 48, *csuvit, csuvis, csuhás* 22 'olyan mély fekvésű, vizes terület, ahol a tavikákához hasonló, gömbölyű szárú vízinövény él a nád és a sás között'

delelő ~ 1, 22, 24, 51, *díllő, delellő* 14, *díllellő* 48 'az a hely a legelőn, ahol a jószágokat délben pihentetni és itatni szokták'

diós *divós* 'olyan terület, amely diófákkal van beültetve'

disznócsapás ~ 14, 51 'út, amelyen a disznókat hajtották a legelőre'

disznójárás ~ 22, 48, 51. — Ua., mint disznólegelő.

disznólegelő *disznólegellő* 14, 24, 51 'kny.'

disznópáskum *disznópáskom* 1, 22, 24, 48, 51 'disznólegelő'

dobogó ~ 22 'fahíd'; 42, 51 'olyan terület, amelyet régen csak fahídon át lehetett megközelíteni'; 13 'kiemelkedés'; 16 'köves terület'

domb ~ 'kny.'

döggödör ~ 22, 24, 48 'olyan gödör, amelyben az elhullott állatokat a kijelölt helyen alkalmanként elásták'

dögkert ~ 24 'dögtemető'

dögkút *dögkut* 'az elhullott állatok elföldelésére ásott száraz kút'

dögtemető ~ 1, 14, 22, 48 'kny.'

dögtér ~ 22 'dögtemető'

dűlő *düllő* 1, 22, 24, 48, 51, *dülő* 14 'úttal vagy árokkal szegélyezett nagyobb földterület, határrész'

dűlőút *düllőut* 1, 14, 22, 24, 48 'a földterületek közötti 2—4 öl széles út'

égerfás *egërfás* 14, 22, 48, 51, *égërfás* 51, 'égerfával benőtt terület'

egres *egrës* 24, 'égerfás terület'

elágazás ~ 22, 24, 48, 51 'útelágazás'

elágazó ~ 14 'útelágazás'; 22 'útkereszteződés'

eleje ~ 1, 22, 24, 48, 51 'valaminek az első, kezdeti szakasza', pl. hegy eleje

ér ~ 1, 24, 48, 51 'kny.'; 14, 22 'a pataknál nagyobb vízfolyás'

erdő ~ 'kny.'

erdőszél ~ 'az erdő melletti terület, legelő, rét'

eszteru *ësztëru* 1, 2, 10, 16, 22, *ësztëró* 17 'töltés, gát'. — A Rába töltése.

fahíd *fahid* 'kny.'

faiskola ~ 'kny.'

fakert ~ 29 'faiskola'

falu ~ 'a község belterülete'

faluhely *faluhel* 18, 51. Annak a területnek a neve, amelyen a hagyomány szerint a török idők előtt volt a falu.

faluvég ~ 1, 24, 48, 51 'kny.'; 22 'a belterületnek az a része, ahova már nem építkeznek'

fás ~ 'kny.'

felső *főső* 22, 48 'valamitől északabbra levő'; valaminél magasabban levő'; 51 'valaminél feljebb, távolabb levő'

felszeg *főszëg* 22, 48, 51 'a falu északi része'; 24 'a falu magasabban fekvő része'

felszer *főszër* 15, 22, 47 'a belterület északi része'

felüli *föllüli* 23 'vmitől északabbra levő ‹terület›'

felvég *fölvíg* 3 'a belterület északi része'

fenyves ~ 'kny.'

folyó *fojó* 1, 14, 48, 51, *foló* 22, 24, 48 'patak'; *foló* 22 'nagyobb vízfolyás'

forduló ~ 14, 22, 24, 51, *fordulló* 48 'az a hely, ahol a jármű (autóbusz) megfordul'; 'útszakasz'

forgó ~ 1, 14, 24 'örvény'

forrás ~ 'kny.'

forrásfő ~ 51, 54 'forrás'

forráskút *forráskut* 22, 48, 51 'forrás'; 22 'kút'

föld *főd* 'a dűlőnél kisebb megművelt földterület'

földgödör *fődgödör* 42 'olyan gödör, ahonnan a házak tapasztásához hordták a földet'

földút *fődut* 'községeket összekötő kövezetlen út'

föle ~ 6, 7, 8, 11, 15 'valami fölött levő terület'; 22 'valamitől északra levő terület'

földverem *fődverëm* 1 'olyan földbeásott, tetővel rendelkező verem, amelybe bele lehet bújni'. Zöldségfélét tárolnak benne télire.

földvétel *fődvétel* 1, 48, 51 'olyan gödör, ahonnan a házépítéshez hordták a földet, agyagot'

főút *főut* 'kny.'

főutca ~ 'kny.'

förtés ~ 29, 40, *förtís* 36 'mocsaras, vizes hely, állatok gyakori fürdőhelye'

fürdő ~ 22, 40 'közfürdő, gyógyfürdő'; 26 'mocsaras, vizes hely, állatok fürdőhelye'

füzes ~ 5, 14, 22, 24 'kny.'

fűzfás *fűzfás* 1, 48 'olyan terület, amelyen sok a fűzfa'

galagonyás *gelegënyés* 1, 14, 22, 24, 48, 51, *gelegonyás* 14 'galagonyabokrokkal benőtt terület'

gát ~ 14, 24, 48 'töltés'

godena *godëna* 11, 16, 17, 27, 29, 46, 48, 57. Falurésznév, általában mély fekvésű, vizes terület.

göbecsegödör ~ 48, *göbécsegödör* 24, 51 'olyan gödör, ahonnan nagyobb szemű kavicsot termelnek ki'

göbecses *göbécsés* 24, 48, *göbécsës* 48 'olyan terület, ahol a sódernél nagyobb szemű kavicsok vannak a talajban'

göbecsesgödör ~ 48. — Ua., mint göbecsegödör.

gödör ~ 'mesterséges, kerek mélyedés a talajban, régi homok-, kavicskitermelő hely'

gödrös ~ 1, 24 'kny.'

gulyaállás *gulaálás* 18 'a marhacsorda delelőhelye a legelőn'

gulyajárás *gulajárás* 16 'marhadelelő'; 'marhahajtó út'

gyalogút *gyalogut* 'kny.'

gyep *gyöp* 1, 14, 22, 24 'libalegelő'; 48 'kis területű rét'; 51 'olyan kis füves terület, amelyet nem használnak'

gyertyános *gyërtyános, gyërtyányos* 24 'gyertyánfából álló erdő(rész)'

gyökeres ~ 40. Erdőrész neve.

gyümölcsös *gyümőcsös* 'kny.'

hajlás ~ 1, 56 'hajlat'

hajlat ~ 14, 22, 48 'teknő alakú földterület két hely vagy domb között'

halastó ~ 'kny.'

halom ~ 24, 51 'mesterséges földhányás vagy kavicsdomb'

hancsék ~ 24 'hangyaboly'; ~ 24, 48, *hanzsék* 14 'vakondtúrás'; ~ 48 'a föld felszínéből kiemelkedő egyenetlenség'

hangyálos ~ 48 'olyan terület, ahol sok hangyaboly van'

haraszt ~ 24 'vadfüves, műveletlen terület'

hársas ~22, *hársos* 24, 48, 51 'olyan terület, amelyen sok hársfa van'

hársfás ~ 14 'hársfával beültetett terület'

hát ~ 31, 39 'dombtető'

határ ~ 'a falu külterülete'
határárok ~ 'községeket elválasztó (vizes)árok'
határszél ~ 3 'valamely községgel határos terület'
hegy *hëgy* 14, 24, 48, 51 'kny.'; 1, 14, 22, 24, 51 'szőlővel beültetett terület'
hegyes *hëgyës* 24 'csúcsban végződő földterület'
hegykapu *hëgykapu* 1, 14, 24 'a szőlőhegy bejáratánál levő kapu'
hegyorom *hëgyorom* 14, 48 'hegycsúcs'
hegyút *hëgyut* 22, 24 'szőlőhegybe vezető út'
híd *hid* 'kny.'
hodály *hodáj* 14, 24, 48, 51 'juhakol'
homok ~ 'homokos terület'
homokbánya ~ 14, 22, 48, 51 'kny.'
homokgödör ~ 1, 24, 48 'olyan hely, ahonnan bárki vihetett homokot az építkezéshez'; 14 'a kitermelt homok helyén visszamaradó (vizes)gödör'
homokos ~ 'homokos talajú terület'
horgas *horgos* 1, 14 'vízmosás'; 14 'vizes terület'; 24 'mély út'
irtás ~ 22, 24, 48 'kivágott erdőrész'
iskolakert ~ 14, 22 'iskolai gyakorlókert'
itató ~ 1, 14, 22, 48 'mesterséges állatitatóhely'; 51 'természetes, állandóan vizet adó hely, ahol állatokat itatnak'
ivókút *ivókut* 1, 14, 22 'iható vizű ásott kút'
járás ~ 22, 24, 48, 51 'állat-, főleg disznólegelő'
juharfás *jávorfás* 1, 14 'olyan terület, amelyen sok juharfa van'
juharos ~ 22, 24, 48, *iharos* 24, 51 'olyan terület, amelyen sok juharfa van'
kákás ~ 22, 48, 51 'olyan terület, amelyen sok káka terem'
kanális ~ 1, 14, 48, 51 'mesterséges vízelvezető árok'; 24 'kicsinyke vízfolyás, ér'
kanyar ~ 29, 48, 61 'kny.'
kányás ~ 37 'olyan terület, amelyen sok varjú él'
káposztás ~ 14, *kábosztás* 22 'káposztát termő hely'; *kábosztás* 1, 24, 48, 51 'házikert'
káposztáskert ~ 14, *kábosztáskert* 22 'káposztát termő hely'; *kábosztáskert* 1, 24, 48, 51 'konyhakert'
kapu ~ 1, 3, 29, 40 'hegykapu'
karám ~ 14, 24, 48, 51 'az állatok ‹legelőn levő› fedetlen bekerített pihenőhelye'
kaszáló ~ 22, *kaszálló* 1, 14, 24, 48, 51 'kny.'
kavicsbánya ~ 24, 48, 51 'kny.'
kavicsgödör ~ 24, 48 'olyan gödör, amelyből kavicsot termelnek ki'
kavicsos ~ 24, 48 'kny.'
kenderáztató *kendëráztató* 'kny.'
kenderes *kendërës* 'kendert termő hely'
kenderföld *kendërfőd* 1, 22, 24, 51 'kny.'
kert ~ 'a házak végében levő konyhakert'
kertalja *kertalla* 22, *kertajja* 1, 14, 24, 48, 51 'a konyhakertek mögötti szántó, amely gyakran a külterületen van'
kertészet ~ 'kny.'
kertészkert ~ 'kny.'
kilátó ~ 14, 22, 48 'kny.'
koplaló ~ 22, 48 'kiégett, rossz legelő'
korlát ~ 22 'a marhák fedetlen, bekerített pihenőhelye a legelőn'
kőbánya *kübánya* 51 'kny.'
kőfejtő *küfejtő* 22, 48, 51 'olyan hely, ahol a kő kitermelése egyénileg folyik'
kőhányó ~ 40, *kühányó* 51 'kőfejtő'
kőhíd *kühid* 14, 48 'kny.'
kökényes *kökényës* 1, 22, 48, *kökínyës* 24, 48 'olyan hely, ahol sok kökénybokor van'
kőkép *kűkíp* 3 'építmény, amelyen valamelyik szent kőből faragott, domborműszerű képe van elhelyezve'
kölesföld *kölesfőd* 1, 51 'kny.'
kőrises *kőrisës* 1, 51 'kny.'
körtés ~ 14, 51 'körtefás terület'
körtvélyes *körtélës* 1, 22, 48, *körtéjës* 24, *körtílës* 1, 48 'olyan szántóterület, amelyen hajdan (vad)körtefák voltak'

kövecses ~ 1, 22, 51 'olyan terület, amelynek a talaja kavicsos'

kövecsesgödör ~ 'olyan gödör, amelyből kavicsot termelnek ki'

kövécsgödör ~ 22. — Ua., mint kövecsesgödör.

köves ~ 14, 24 'kny.'

köz ~ 1, 14, 22, 24 'kny.'; 48 'házak közötti 100—150 m-es távolság, műveletlen terület'; 51 'a káposztáskerteken átvezető, összekötő utacska'

közkút *közkut* 14, 24, 51 'kny.'

közle ~ 24 'kicsike köz'

közös kút *közös kut* 1, 22, 24, 48 'kny.'; 14 'közös udvaron levő kút'

község ~ 'a falu belterülete'

kubikgödrök ~ 24 'olyan gödrök, amelyekből vályogot vetettek'. Egy kubik egy kétkerekű talicska űrtartalma volt, ezzel hordták el a földet a gödörből.

kunyhó *gunyhó* 'kny.'

kupa ~ 48 'kisebb mélyedés a felszínen'; 'mély gödör'

kút *kut* 'ásott kút'; 48, 51 'forrás'

kútfej *kutfej* 51 'forrás'; 22 'kiépített forráskút'

kutyaszorító *kutyaszorittó* 1, 2 'zsákutca'

külső *kűső* 1, 22, 51 'a falutól távolabb levő ‹terület, út, létesítmény›'

kütyü ~ 38, 51, 54. Falurész neve, félreeső, régi, szegények által lakott része a belterületnek.

lap ~ 1, 22, 24, 48 'mélyebben fekvő terület'

lapos ~ 14, 22, 24, 48, 51 'mély fekvésű terület'

legelő ~ 1, 2, *legellő* 14, 24, 48, 51 'kny.'

lejáró *lëjáró* 29 'valahová levezető út'

lejtő ~ 1, 14, 24, 48 'kny.'; 14, 24 'meneteles földterület'

lénia ~ 14, *lánia* 24, *linia* 48 'széles erdei út'

libagyep *libagyöp* 51, *zsibagyöp* 22, 51 'libalegelő'

libalegelő *libalegellő* 14, 48, 51, *zsibalegellő* 1, 24, 48 'kny.'

libamező *zsibamező* 29 'libalegelő'

liget ~ 1, 14, 22 'kny.'; 51 'két erdő közötti üres, fátlan terület'

lófingató ~ 14 'emelkedő útszakasz'

lucernás *lucërnás* 1, 14, 22, 24, 48, 51 'kny.'

lyuk *lik, juk* 14 'a felszínben levő mélyedés'

major ~ 'mezőgazdasági üzem belterületen kívüli épülete, esetleg lakott hely is'

malom ~ 'kny.'

malomárok ~ 'kny.'

marhalegelő ~ 1, 22, *marhalegellő* 14, 24, 51 'olyan legelő, amelyen csak a marhák legelnek'

mege *möge* 22, 49, 51 'valami mögött levő rész, valaminek a hátulja', pl. kert möge

megye *mëgye* 1, 22, 24, 48 'a szántóföldeket egymástól elválasztó barázda'; 14, 22, 24, 51 'birtokhatárt képező kerítés élősövényből, fasorból'

meggyes *mëggyes* 'meggyfával beültetett terület'

mellék ~ 'valami mellett hosszan elnyúló terület'

mente ~ 'valami mellett hosszan elnyúló terület'

mészégető ~ 1, 22, 24, 48, 51 'hagyományos módszerrel égetett mész előállításához szükséges kemence'

mészkemence *mészkemënce* 51 'ipari jellegű mészégető kemence'; 1, 14, 48. — Ua., mint mészégető.

mező *mezző* 14, 22, 24, 51 'a falu külterülete'; 48 'a falu külterületén levő szántók összessége'

mocsár ~ 1, 22, 51 'pocsolya'; 14, 24, 48 'kny.'

mocsolya *mocsojja* 14 'gyenge szénát adó rét'; *mocsola* 22, *mocsolla* 24 'mélyen fekvő vizes földterület'; *mocsojja, mocsolla* 48 'kenderáztató'; *mocsojja* 51 'pocsolya'

mogyorós ~ 14, 51, *magyarós* 22, 24, 48 'olyan terület, amelyen sok mogyoróbokor van'

műút *müut* 'beton, aszfalt borítású közút'

nádas ~ 'kny.'

nyárfás ~ 11, 22, 48 'kny.'

nyáros ~ 1, 24, 51 'nyárfás'

nyiladék ~ 14 'hosszú, egyenes erdőkivágás, ahol a villanyvezeték megy'; 'egyenes erdei út'

nyilas ~ 1 'hosszú egyenes földterület'

nyíres *nyirës* 14, 24, 48, 51 'kny.'

oldal *ódal* 1, 48 'meneteles terület'; 14, 22, 24, 51 'domb- vagy hegyoldal'; 22 'a határnak valamelyik része', pl. Keleti-oldal

orom ~ 14 'hegyorom'

országút *országut* 'kny.'

osztály *osztál* 6, 8, 17, 45, *osztáj* 30, 45, 52 'kis földterület, amely a föld felosztásának emlékét őrzi'

ökörtilos ~ 12, 18, 23, 57 'az a legelő, amelyen az ökrök nem legelhettek'

örvény ~ 22, 24, 48 'kny.'

pagony ~ 14, 24 'fiatal, még nem ritkított bokros erdő'; 1 'irtás után vadon nőtt erdő'; *pagon* 22 'kisebb erdő'

parajos ~ 1, 22, 24, 48 'olyan terület, amelyen sok a paréj, azaz a gyomnövény'

parcella *parcëlla* 1, 51 'nagyobb felosztott földterület kisebb, megművelt darabja'

park ~ 'kny.'

parlag ~ 24, *parrag* 1, 14, 22, 51, *pallag* 48 'kny.'

part ~ 'kny.'

partos ~ 24 'olyan ‹út›, amely bevágásban megy'; 48 'mesterségesen készített meneteles ‹földterület›'; 'vminek a partja'

páskum *páskom* 1, 24, 48, 51 'legelő vagy olyan szántó, amely valamikor legelő volt'

patak ~ 14, 22, 24, 48, 51 'kny.'

pocséta ~ 14 'tócsa'

postaút *postaut* 'főútvonal, kövesút'

pótlás ~ 2, 16 'olyan terület, mellyel határkiigazítás vagy parcellázás során egészítettek ki egy-egy tulajdont'

pozdomáris ~ 22, 48, 51 'a házhely mögött levő ‹kert›'

puszta ~ 1, 51 'major'; 14, 24, 48 'tanya'. A tanya nagyobb a majornál, itt mindig élnek dolgozók. Általában egy-egy bérlőnél több család lakott a tanyán, és dolgozott a birtokon.

putri ~ 1 'kis, szalmatetős építmény, a gulyások menedékhelye'; 22 'juhászok nyári szálláshelye, egyetlen helyiség, amelynek berendezése egy ágy'; 24 'szőlőhegyben a csőszök menedékhelye'; 14, 24, 48 'kis ház'

rámpa ~ 1 'meredek feljáró a folyó gátjára'; 14, 22, 51, *rampa* 24, 48 'állatfelhajtó út'; 14, 24 'vasúti kirakodóhely'

rekesz *rëkesz* 51 'tüskekerítéssel körülvett állatlegelő'

rekesztés *rëkesztés* 40, 53 'zsilip'

rekettyés *rekëttyés* 11, 15, 19, 50, 54 'olyan terület, amelyen sok a rekettyebokor'

remíz *remisz* 22 'facsoport a legelőn, árnyékában pihennek a marhák'; *remíz* 24 'kis erdőfolt a nagy szántó kiszögelléseiben, vadbúvóhely, fácános'

rét ~ 14, 51, *rít* 1, 22, 24, 48 'kny.'

rév ~ 1, 14, 22, 48 'kikötőhely'

rend *rënd* 'akkora terület, amelyen meghatározott számú rend fű vagy gabona vágható'

sáfrányos ~ 1, 14, 24, 48 'olyan terület, ahol régebben sárfányt termeltek'

sánc ~ 48 'vízelterelő árok'

sarok ~ 'két utca találkozásánál levő szöglet'

sásos ~ 'olyan mély fekvésű, vizes terület, amelyen sok sás, esetleg egyéb vízinövény is nő'

séd *síd* 24, 51 'patak'

sétány ~ 28, 29 'kny.'

somos ~ 1, 14, 24 'olyan terület, ahol sok sombokor van'

sor ~ 1, 14, 48 'falurész'; 1, 14, 24, 48 'utca'

sós ~ 'olyan terület, amelynek talaja sós és rossz termő'

sűrű *sürü* 1, 14, 48, 51 'bozótos erdőrész'

szakasz ~ 51 'kisebb területű szántó, erdő, szőlő, gyümölcsös'

szántó ~ 1, 24, 48, 51 'szántóföld'

szántóföld *szántófőd* 14, 22, 24, 48, 51 'kny.'

szedres *szëdrës* 'olyan terület, amely eperfával van beültetve'

szeg *szëg* 22, 24, 48 'falurész vagy a határ egy része'

szegés ~ 41, 46, *szegís* 28 'újonnan művelésbe fogott terület'

szegle *szëgle* 8, 24. — Ua., mint szeglet.

szeglet *szëglet* 16, 47 'a földterület kisebb, kiugró része'

szél ~ 1, 24, 48 'kny.'; 22 'valami melletti terület', pl. erdőszél = erdő melletti terület

szénégető ~ 14, 24, 48, 51 'faszén előállítására szolgáló boksa, illetőleg ennek a helye'

szer *szër* 'falurész'

szérű *szürü* 'kny.'

szérűskert *szürüskert* 'kny.'

sziget ~ 'kny.'

szilas ~ 1, 40, 52, *szilos* 1, 22, 48, 51 'olyan terület, amelyen sok szilfa van'

szilfás ~ 14, 48, *szíjfás* 24 'olyan terület, amelyen sok szilfa van'

szilvás *szivás* 'szilvafával beültetett terület, gyümölcsös'

szőlő *szöllő* 'szőlővel beültetett terület'

szőlőföld *szöllőfőd* 14, 22, 24 'olyan földterület, amelynek jobb minőségű talaja van, és szőlőtermesztésre alkalmas'

szőlőhegy *szöllőhëgy* 1, 14, 24, 51 'szőlővel beültetett dombos terület'; 22 'szőlővel beültetett sík terület'

tábla ~ 'nagyobb, összefüggő földterület, urasági vagy téeszbirtok'

tag ~ 1, 22 'dűlő nagyságú földterület'; 24, 48 'a dűlőnél kisebb 2—30 kh-ig terjedő földterület, egyéni tulajdon'

tagút *tagut* 'dűlők közötti széles (2—6 öles) kocsiút'

taligaút *taligaut* 1, 24, 48 'keskeny földút'

tanárok ~ 14 'élősövény a külterület és a belterület között, valamint a szőlőhegy körül, benne a hegykapukkal'; 24 'a szőlőhegyet körülvevő árok'. Fel volt osztva a gazdák között, akiknek a rájuk eső részt tisztítani, gondozni kellett.

tanya ~ 48 'a külterületen levő nagyobb gazdasági egység, major'; 22, 24, 51 'egy személy tulajdona, külterületi lakóház a hozzá tartozó birtokkal'

téglaégető ~ 22, 48, 51 'az a hely, ahol téglát égettek'

téglagödör ~ 24, 51 'olyan (vizes)gödör, ahonnan a téglakészítéshez szedték az anyagot'

téglavető ~ 1, 51 'téglakészítő hely és a téglához agyagot adó gödör'

tehénlegelő *tehénlegellő* 48, 51 'olyan legelő, amelyen csak tehenek legelnek'

tehénpáskum *tehénpáskom* 51. — Ua., mint tehénlegelő.

teknő *teknyő* 24, 51 'mélyen fekvő földterület két hegy vagy domb között'

telek ~ 'házhely'

telep ~ 1, 14, 24 'falurész'; 22, 48, 51 'major'

temető ~ 'kny.'

tér ~ 'kny.'

tető ~ 14, 24, 48 'domb vagy hegy legmagasabb pontja'

tilos ~ 1, 14, 22, 48, 51 'olyan terület, amelyen valamely állatfajt tilos legeltetni'; 24 'olyan út, amelyen csak a tulajdonos közlekedhet'

tiszta ~ 22. — Ua., mint tisztás.

tisztás ~ 'erdőben levő füves terület'

tó ~ 'kny.'

tócsa ~ 1, 22, 24, 51 'eső utáni időszakos vízállás'

torok 1, 22 'vízfolyás torkolata'

tölgyes *tőgyes* 1, 48, 51, *tölös* 14, 22, 24 'kny.'

töltés *tőtés* 1, 14, 24, 48, 51, *tőttés* 22 'a terep felszínéből kiemelkedő mesterséges földsáv'

túlsó *tűsó* 'valamitől távolabb, messzebb levő'

tuskós ~ 22, 51 'olyan irtott erdőterület, melyben a fa tuskóját benne hagyták'

tüskés ~ 48, 51 'olyan terület, amelyen sok az iglicetüske vagy a mácsonya'

udvar ~ 'kny.'

ugar ~ 1, 14, 24, 48, 51 'műveletlen terület'

úsztató *usztató* 1, 22, 48, 51 'vízlefolyásnak az a szakasza, amelyben az állatokat úsztatják, fürdetik'; 14 'mesterséges állatfürösztőhely'

út *ut* 'kny.'

utca ~ 'kny.'

vadalmás *vadómás* 14 'olyan terület, ahol sok volt a vadalma'

vadföld *vadfőd* 1, 14, 48 'a talajnak már terméketlen része, amely mélyszántáskor kerül a felszínre'; 22 'rossz minőségű, használatlan földterület'

vadrét ~ 22 'sovány, szikes rét'

vágás ~ 1, 22, 24 'kiirtott erdőterület'

vályogvető *vájogvető* 1, 14, 24, 48, 51 'az a hely, ahol törekes agyagból nyers téglát készítettek, amelyet építkezéshez használtak'

vásártér ~ 'kny.'

vashíd *vashid* 1, 14, 48 'kny.'

verem *verëm* 1, 14, 22, 24, 48 'olyan gödör vagy hely, amelyben a zöldségfélét tárolják télire'

víz *viz* 'kny.'; 48 'vízfolyás'

vízárok *vizárok* 'természetes vagy mesterséges vízelvezető árok'

vizesárok ~ 35. — Ua., mint vízárok.

vízesés *vizesés* 'kny.'

vízmosás *vizmosás* 1, 14, 22, 24, 51 'olyan hely, amelyet esőzések alkalmával a víz lepusztított'

vízmosta *vizmosta* 1, 48 'olyan ‹hely›, amelyet esőzések alkalmával a víz lepusztított'

völgy *vőgy* 1, 14, 24, 48 'kny.'; 22, 24, 48 'mély fekvésű, teknőszerű terület'

zúgó ~ 24, *zuggó* 14, 22, 48, 51 'vízfolyás szakasza, amelyen zsilip van'

zsilip ~ 'kny.'

zsombékos ~ 24, 51, *zsombokos* 22 'mély fekvésű vizenyős terület, amelyen csomóban nő a vízinövény'